सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ

कर्मवीर गणपत दादा मोरे, कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय निफाड, जि. नाशिक

कला विभाग

एम. ए. भाग - II. सेमी IV पदव्युत्तर अभ्यासक्रमाकरिता सादर करावयाचा.

संशोधन विषय

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था मर्यादित, निफाड, शाखाचे कर्जयोजणांचा प्रशासकिय अभ्यास करणे.

● संशोधक ●

कु. जाधव ऋचिका गणेश

महाविद्यालयाचे नाव

मराठा विद्या प्रसारक समाजाचे कर्मवीर गणपत दादा मोरे, कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय निफाड जि. नाशिक

प्रकल्प अहवाल

सन - २०२१ – २०२२

प्रकल्प मार्गदर्शक

प्राचार्य

प्रतिज्ञापत्रक

या प्रकल्प अहवालात समाविष्ठ करण्यात आलेले संशोधन कार्य मी स्वतः केलेले असून त्यासाठी मला वेळोवेळी मार्गदर्शकांचे सहकार्य मिळाले. मी आवश्यक त्या संदर्भाव्यतिरिक्त कोणतिही मदत घेतली नाही. असे मी प्रतिज्ञापूर्वक घोषित करते. हा संशोधन अहवाल या पुर्वी कोणीही प्रकाशित अथवा प्रसिद्ध केलेला नाही. या संशोधन अहवालासाठी वापरलेली पुस्तके, संदर्भ व साहित्य यांचा उल्लेख संदर्भ सुचीमध्ये केलेला आहे.

संशोधक

कु. जाधव ऋचिका गणेश

(एम.ए. भाग-II, सेम IV)

कर्मवीर गणपत दादा मोरे, कला,

वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालय,

निफाड, जि. नाशिक.

ऋणनिर्देश

प्रस्तुत संशोधनासाठी मला पहिल्यांदा सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाने जी संधी उपलब्ध करुन दिली त्या बद्दल मला अभिमान वाटतो. ज्यांनी मला मार्गदर्शन केले त्या सर्वांची मी ऋणी आहे. ज्या अनेक व्यक्तीचे सहकार्य व मार्गदर्शन मिळाले त्यांच्या बद्दल कृतज्ञता व्यक्त करने माझे कर्तव्य आहे. त्याच बरोबर कर्मवीर गणपत दादा मोरे, महाविद्यालय निफाड, प्राचार्य डॉ. आर. एन भवरे सर यांनी जो प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी मार्गदर्शन केले. त्या बद्दल मी त्यांचे आभार व्यक्त करते.

त्याचप्रमाणे संशोधन कार्यासाठी आवश्यक, असलेली माहिती मिळवण्यासाठी भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था मर्यादित संस्थापक चेअरमण रमेशचंद्र त्र्यंबकराव घुगे यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. त्याबद्दल मी त्यांचे मनापासून ऋणी आहे.

संशोधक

कु. जाधव ऋचिका गणेश

(एम.ए. भाग-II, सेम IV)

रजि.नं.एन.एस.के./एन.एच.डी./आर.एस.आर./सी.आर.

सहकार महर्षी त्र्यंबकराव घुगे (गुरूजी) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था मर्यादित. निफाड

जावक क्र.

दिनांक : 6/06/2022

प्रमाणपत्र

प्रमाणपत्र देण्यात येते की,

कु. जाधव ऋचिका गणेश, कर्मवीर गणपत दादा मोरे कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालय निफाड येथील सन २०२१ - २०२२ या शैक्षणिक वर्षात एम. ए. या शाखेत शिकणाऱ्या विद्यार्थीनीने एम. ए. पदव्युत्तर अभ्यासक्रमानुसार एक भाग म्हणून सादर करावा लागणारा प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी संपूर्ण माहिती ही आमच्या भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था मर्यादित. निफाड, येथे स्वत: प्रत्यक्ष भेट देऊन तसेच येथील चेअरमन मॅनेजर आणि कर्मचाऱ्यांच्या मार्गदर्शनाखाली मिळवली आहे.

तसेच सदर प्रकल्प अहवाल पुर्ततेसाठी आमच्याकडून योग्य ती आकडेवारी आणि आवश्यक माहिती सदर प्रकल्पास पुरवली आहे.

Reg No
NSK/NHD/RSR/
CR/4067/05
Dt 25/04/2015

व्यवस्थापक
सहकार महर्षी त्र्यंबकराव घुगे (गुरुजी)
भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था मर्यादित, निफाड

Maratha vidya prasark Samaj Nashik
Karmaveer Ganpat Dada More
Arts, Commerce & Science College, Niphad
Tal- Niphad, Dist- Nashik 422303
Tel - (02550)241084, 242084
Fax - (02550) 241084
E-mail - [illegible]
Website - niphadcollegcacs.com

Dr. R.N. Bhavare
M.Sc.Ph.D
Principal
Affiliated to Savitribai Phule
Pune University Pune
Id. No.PU/NS/AC/2019/(1971)
Junior College Index - J-13-08-011
NAAC "B" Grade [illegible]

जावक क्र.

दिनांक

निफाड नाशिक

प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, कु. जाधव ऋचिका गणेश या विद्यार्थीनिने एम. ए. भाग-II, सेमी IV पदव्युत्तर परीक्षेसाठी घेतलेल्या भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था मर्यादित. निफाड, शाखाचे कर्जयोजणांचा प्रशासकिय अभ्यास करणे. या विषयावर प्रकल्प अहवाल यशस्विरित्या पुर्ण केलेला आहे. त्यासाठी वरील विषयासाठी संबंधित संस्थेत स्वतः भेट देऊन विद्यापिठाच्या अभ्यासक्रमाप्रमाणे माहिती संकलित करुन प्रकल्प अहवाल २०२१ - २०२२ तयार केलेला आहे.

या प्रकल्प अहवालातील त्यांनी संकलीत केलेली योग्यते मार्गदर्शन केले आहे. त्या बद्दल आम्ही त्यांच्या भावी शैक्षणिक व भविष्यासाठी हार्दिक शुभेच्छा.

प्रकल्प अहवाल मार्गदर्शक
(डॉ. बी. सी. आहेर)

प्राचार्य
डॉ. आर. एन. भवरे.

प्राचार्य
कर्मवीर गणपत दादा मोरे
कला, वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय

अंतर्गत पर्यवेक्षक
स्वाक्षरी / नाव

बहिस्थ पर्यवेक्षक
स्वाक्षरी / नाव
Dr. Y. H. [illegible]

विभाग प्रमुख
प्रा. गायकवाड ए. एल

अनुक्रमणिका

मुद्दा क्र.	तपशील	पृष्ठ क्रमांक
	प्रकरण – पहिले **प्रस्तावणा**	
१.१	विषयाची प्रस्तावना	१
१.२	विषयाची निवड	२
१.३	विषयाचा उद्देश	२
१.४	विषयाची उपयुक्ता	३
१.५	विषयाची गृहीतकृत्ये	४
	प्रकरण – दुसरे **कर्ज संकल्पना**	
२.१	कर्ज- अर्थ व व्याख्या	६
२.२	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थतेची धोरणे	७
२.३	कर्ज मंजुरीच्या बाबी	
२.४	कर्ज देण्याचे तत्वे	८
२.५	पतसंस्थेची कार्य	९
२.६	कर्ज पुरवठ्याची आवश्यकता	१२
२.७	कर्जाचा व्यावहारिक उपयोग	१३
		१४
	प्रकरण – तिसरे **भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था मर्यादितची माहिती**	
३.१	बँक- अर्थ व व्याख्या	
३.२	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थाचा इतिहास	१६ १७
३.३	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थेची ध्येय	१८
३.४	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थेची कार्यपद्धती	१९

३.५	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थेची प्रशासन रचना	२१
३.६	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थेतील कर्मचारी संबंधी माहिती	२३
प्रकरण – चौथे **भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थेतील कर्ज योजनांचा परिचय :**		
४.१	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थेतील निवास कर्जयोजना	२५
४.२	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थेतील गहान कर्जयोजना	२७
४.३	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थेतील वयक्तिक कर्जयोजना	२९
४.४	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थेतील वाहन कर्जयोजना	३०
४.५	भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्थेतील मालवाहतूक वाहन कर्जयोजना	३२
प्रकरण – पाचवे **कर्जयोजनांचे कागदपत्रक :**		
५.१	कर्जयोजानांचे कागदपत्र	३३
५.२	कर्ज मागणी अर्ज	३५
प्रकरण – सहावे **निष्कर्ष व शिफारशी**		
६.१	निष्कर्ष	३६
६.२	शिफारशी	३७
६.३	संदर्भसूची	३८
६.४	प्रश्नावली	४०

प्रकरण – पहिले

प्रस्तावना

१.१ विषयाची प्रस्तावना

१.२ विषयाची निवड

१.३ विषयाची उद्देश

१.४ विषयाची उपयूक्तता

१.५ विषयाची गृहीतकृत्ये

प्रकरण पहिले

प्रस्तावना

१.१ प्रास्ताविक :

पुणे विद्यापीठाने सुरु केलेल्या अभ्यास क्रमानुसार एम. कॉम. वर्ष २ रे या वर्गासाठी प्रशासन संशोधन पद्धती या विषयांतर्गत प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी आजच्या धकाधकीच्या काळात बँक व्यवसायाला किती महत्व आहे. हे जाणून घेण्यासाठी बँकेच्या कर्जयोजनांचा अभ्यास या विषयाचा प्रकल्प अहवाल तयार करत आहे.

कोणत्याही ठिकाणी प्रगती होण्यासाठी भांडवलाची गरज असते. देशाच्याविकासात वित्तपुरवठा करणाऱ्या संस्थाना अनन्य साधारण महत्व आहे. या संस्था म्हणजे फार मोठी शक्ती आहे. पूर्वी लोकांना आपल्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी सावकारावर अवलंबून राहावे लागत असे. परंतु सावकार ग्रामीण जनतेला पिळवणूक करून स्वतःचा फायदा करीत असे. म्हणूनच ग्रामीण जनतेला सावकारी पाशातून सोडवण्यासाठी बँकिंग व्यवहाराची गरज भासली व तेव्हापासून बँकांची स्थापना झाली. तसेच पूर्वी वस्तू विनिमय करून व्यवहार केले जात असे. परंतु काही वस्तूंचे व्यवहार करताना अडचणी येऊ लागल्या.

उदा. हत्तीच्या मोबदल्यात शेळी देऊ करणे.

अशा व्यवहारातील अडचणीवर मत करण्यासाठी पैशांचा शोध लावण्यात आला. पैसा म्हणजे असे कार्य की, जे व्यवहारातील प्राथमिक व दुय्यम स्वरूपाचे कार्य करते. आजच्या काळात पैसा हे विनिमयाचे माध्यम म्हणून वापरण्यात येते.

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था ही नामांकित खाजगी बँकांपैकी एक बँक आहे. ही बँक अनेक प्रकारचा कर्जयोजना राबवते. अशा कर्ज योजनांचा फायदा अनेक कर्जदार घेत आहे.

या कार्यायोजनादवारे बँकेने आजपर्यंत किती कर्जवाटप केले आहे.अत् अटी व नियम लादून केले आहे. या विषयाचा अभ्यास मी या अहवालात करत कर्जपुरवठा करणे हे बँकेच्या अनेक कार्यपैकी एक महत्वाचे कार्य आहे. ज्या

व्यक्तींना कर्जाची गरज भासते. त्यांना कर्जपुरवठा करण्याचे महत्वाचे कार्य करत असतात. बँका सरकारी कर्जरोखे, सोने, स्थावर मालमत्ता, न्या भागभांडवल इत्यादी वस्तूंच्या तारणावर कर्ज देत असतात. बँका लोकांना व उद्योगांना अल्प, मध्यम व दीर्घ मुदतीचे कर्ज या स्वरुपात कर्जपुरवठा करतात. का •लोकांना आकर्षक स्वरुपात व्याज देऊन ठेवी गोळा करतात. व या ठेवीतून जमा झालेला पैसा गरजू लोकांना आपल्या कर्जाऊ म्हणून देतात अशा कर्जावर बँका व्याज आकारतात. व नफा मिळवतात. लोकांना आपल्या गरजा भागविण्यासाठी बँकेतून कर्ज मिळत असल्याने लोकांच्या दृष्टीत बँक व्यवसायला महत्व प्राप्त झाले आहे.

१.२ विषयाची निवड

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था ही एक खाजगी बँक आहे. वेगवेगळ्या आकर्षक कर्जयोजनाराबवून लोकांना कर्जपुरवठा करणे हे या बँकेचे महत्त्वाचे कार्य आहे. कर्ज हा सर्वच बँकाच्या दृष्टीने अतिशय महत्वाचा भाग आहे कारण बँकांचा नफा तोटा हा त्यांच्याकडून दिल्या जाणाऱ्या कर्जावर अवलंबून असतो. बँका भागव कर्जरोखे इत्यादीद्वारे भांडवल गोळा करतात व हे भांडवल लोकांना कर्जस्वरूपात वितरीत करतात. त्यामुळे गरजू लोकांना असे कर्ज घेऊन आपल्या गरजा पूर्ण करता येतात. बँकेच्या या कार्यामुळे बँकांना अनन्य साधारण महत्त्व प्राप्त झाले आहे. त्यामुळे आयसीआयसीआय बँक नाशिक शाखा बँक कोणकोणत्या प्रकारचे कर्ज योजना राबवितात व योजनांचा अभ्यास करण्यासाठी मी हा विषय निवडलेला आहे.

१.३ अहवालाचा उद्देश

अहवाल अभ्यास पद्धती

1) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था नाशिक शाखा बँकेने राबविलेल्या विविध कर्जपुरव योजनेचा अभ्यास करणे.

२) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था नाशिक शाखा बँकेची कर्ज योजनांची कार्यपद्धती

3) कोणत्या व्याजदराने भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था नाशिक शाखा बँक कर्जपुरवठा करते याचा अभ्यास करणे.

४) कर्ज काढण्यासाठी लागणाऱ्या कागदपत्रांचा अभ्यास करणे.

५) नाशिक शाखेचा कर्ज विभागाच्या व्यवस्थापन पध्दतीचा अभ्यास करणे,

१.४ अहवालाची उपुक्तता

या प्रकल्प अहवालामध्ये मी जो विषय निवडलेला आहे. तो विषय माझ्या दृष्टीने बँकेच्या बँकेच्या दृष्टीने व कर्जदाराच्या दृष्टीने अतिशय महत्वाचा ठरणार आहे. कर्ज घेण्यासाठी कोणती प्रक्रिया करावी लागते. तसेच कोणकोणत्या प्रकारच्या कागदपत्रांची आवश्यकता असते. ते या प्रकल अहवालामुळे समजते. तसेच कर्जदारांना कशा पद्धतीने बँक कर्ज मंजूर करते या संबंधीची माहिती या प्रकल अहवालामुळे समजते.

बँकेने आपल्या कर्जदारांना कर्ज देताना योग्य त्या योजना आखून जर कर्ज दिले तर बँकेलाही त्याचा फायदा होतो. या विषयाचा अभ्यास करताना माझ्या

व्यावहारिक ज्ञानात भर पडली. तसेच बँकेचे लोकांच्या दैनंदिन जीवनात किती महत्वाचे स्थान आहे याचा अंदाज आला.

१.५ विषयाची गृहीतकृत्ये:

१) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था नाशिक शाखेच्याविविध कर्जयोजना यशस्वीरीत्या राबविल्या जातात.

२) नाशिक शाखेची कर्ज विभाग व्यवस्थापन योग्य पद्धतीने केले जाते.

३) कर्ज घेण्यासाठी आवश्यक असणारी कागदपत्रे, व्यातीचे उत्पन्न विचारात. घेण्यात येते

प्रकरण- दुसरे
कर्ज संकल्पना

२.१ कर्ज म्हणजे काय ? अर्थ व व्याख्या

२.२ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेची विषयक धोरण

२.३. कर्ज मंजुरीचा बाबी

२.४ कर्ज देण्याची तत्वे

२.५ बॅंकेची कार्ये

२.६ कर्ज पुरवण्याची आवश्यकता / गरज

२.७ कर्जाचा व्यावहारिक उपयोग

प्रकरण दुसरे

कर्ज संकल्पना

२.१ कर्ज म्हणजे काय ? अर्थ व व्याख्या

अर्थ- बँकांना आपल्या दैनंदिन गरजा भागविण्यासाठी व विकासासाठी सतत पैशाची गरज भासत असते. अशी गरज पूर्ण करण्यासाठी बँका नवनवीन क योजना राबवून पैसा बँकेत पडून राहिला तर विकास होत नाही. म्हणूनच त्या पैशांचा उपयोग बँक इतर गरजू लोकांना देण्यासाठी करते. अशा पैसा लोकाना देवून बँक त्यावर व्याज आकारते.

व्याख्या बँक इतर गरजू लोकांची गरज भागविण्यासाठी बँकेत जमलेल्या निधीतून जो पैसा आपल्या ग्राहकांना देतात. त्यालाच कर्ज असे म्हणतात. व्यक्तींना व उद्योगधंद्याना कर्जपुरवठा करणे हे बँकेचे महत्वाचे कार्य असते.

व्यक्तींना आपल्या वैयक्तिक गरजा भागविण्यासाठी, वस्तू खरेदी करण्यासाठी, जुने कर्ज फेडण्यासाठी कर्जपुरवठा केला जातो व उद्योगधंद्यांनायंत्रसामग्री खरेदी करण्यासाठी, कच्चा माल खरेदी करण्यासाठी, वेतन अ दैनंदिन व्यवहार करण्यासाठी कर्जपुरवठा केला जातो.

कालावधीनुसार बँक कर्जाचे प्रकार:

१) अल्प मुदतीचे कर्ज १ वर्षासाठी दिली जातात.

२) मध्यम मुदतीची कर्ज १ ते ३ वर्षासाठी दिली जातात.

(३) दीर्घ मुदतीचे कर्ज ३ ते ५ वर्षासाठी दिली जातात.

२.२ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेचे कर्ज विषयक धोरणे

बँकेचा विकास करण्यासाठी कार्यकारी मंडळ हे विविध प्रकारच्या विषयाची उदा. ठेविविषयी, कर्जाविषयी अशा वेगवेगळ्या प्रकारची धोरणे ठरविते. कार्यकारी मंडळाची कर्जविषयक धोरणे पुढीलप्रमाणे:

१) कार्यकारी मंडळ आपल्या बँकेमार्फत ज्या व्यक्तींना कर्जपुरवठा करणार आहे. त्या व्यक्तीची पटपडताळणी करुनच कर्जपुरवठा करावा म्हणजे त्या व्यक्तीची कर्ज फेडण्याची क्षमता किती आहे हे धोरण ठरवूनच बँकेने कर्ज मंजूर करावे.

२) कार्यकारी मंडळाने सभा बोलावून त्या सभेमध्ये धोरण ठरवून ज्या निरनिराळ्या मार्गाने कर्जदार व्यक्तीला कर्जपुरवठा करणार आहे तो मार्ग योग्य पद्धतिचा आहे हे निचीत करून कर्जपुरवठा करावा..

३) कार्यकारी मंडळ आपल्या बँकेत काम करणाऱ्या कर्मचार्यांचे राहणीमान व त्यांचा विकास घडवून आणण्यासाठी निरनिराळ्या योजना राबविण्याचे धोरण ठरविले.

(४) कर्ज मंजूर करीत असताना बँकेचे बँकेच्या नियमाप्रमाणे जेवढी कर्ज मर्यादा ठरवून दिलेली आहे. त्या मर्यादेपर्यंतच कर्ज मंजूर करावे.

(५) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेचे कार्यकारी मंडळ निरनिराधारण जास्तीतजास्त कर्जवाटप करण्यासाठी आपल्या ग्राहकांना योग्य त्या व्याजदर कर्जवाटप करणे.

६) कार्यकारी मंडळ आपल्या ग्राहकांची कर्जाची गरज कशी पूर्ण करता येईल हे धोरण डोळ्यासमोर ठेऊन ते पूर्ण करते.

७) बँकेचे कर्ज देताना दिलेल्या रक्कमेचा बदल्यात कोणतीही वस्तू तारण म्हणून ठेवावी याचा ही विचार धोरणात केला जातो. त्यामुळे बुडीत कर्जाचे प्रमाण कमी होण्यास मदत होते.

२.३ कर्ज मंजुरीच्या बाबी

बँक कर्जदारांना कर्ज मंजूर करण्यापूर्वी खालील बाबींची पूर्तता करते.

अ] विक्रीयोग्य सुरक्षितता

बँकांनी दिलेलं कर्ज किंवा अॅडव्हांस हे ठराविक काळापुरते दिलेले असते, कर्जदाराने दिलेलं कर्ज ठराविक काळात परत करावयाचे असते असे करारपत्र असते.. बँका हा पैसा त्यानंतर दुसऱ्या कर्जदारांना देतात. त्यामुळे कर्जादारवर मुदतीत कर्जफिडीची सक्ती असते. जर कर्जदाराने वेळेत कर्जाची परतफेड केली नाही तर त्याने ज्या वस्तू व मालमत्तेवर कर्ज घेतलेले आहे त्या वस्तूची किंवा मालमत्तेची कर्जफिडीच्या मुदतीनंतर विक्री केली जाते.

ब] पर्याप्त मार्जिन:

बँकिंग व्यवसायामध्ये मार्जिन हा शब्दप्रयोग वेगळ्या अर्थाने वापरला जातो. बँक परिभाषेत कर्जदाराला कर्ज अथवा उचल देण्यासाठी ज्या वस्तूचे बाजारातील मूल्य व कर्ज किंवा उचलीची रक्कम यामध्ये जो फरक असतो. त्याला मार्जिन जा शब्दप्रयोग वापरला जातो.

बँका अशा प्रकारचे काजन पुढील कारणामुळे ठेवतात.

१) कर्ज सुरक्षिततेसाठी ठेवलेल्या वस्तू अथवा मालमत्तेच्या किमतीत चढउतार होतात.

२) कर्ज घेणाऱ्यावर कर्जाचा भार हा दिवसेंदिवस व्याजरुपाने वाढत असतो.

त्यामुळे कर्जावरील व्याज व कर्ज वसूल करता यावे यासाठी पर्याप्तमर्जीन ठेवले जाते.

क] दस्तऐवज

दस्तऐवज म्हणजे अशी आवश्यक कागदपत्रे उदा. तारणबाबतची करारपत्रे किंव गहानासंबंधी कागदपत्रे इ. त्या कागदपत्रांवर कर्ज घेणाऱ्याची स्वाक्षरी आहे कायदेशीररीत्या सर्वे आटी त्यामुळे आहे. दस्तएवजावर बँका कर्ज अथवा ॲडव्हांस मंजूर करतात.

२.४ कर्ज देण्याची तत्वे

१) कर्जदाराचे चारित्र्य

कर्जदाराच्या पूर्ण करून घेतल्याशिवाय कोणत्याही ग्राह निर्णय घेता येत नाही. बँकेच्यादृष्टीने कर्जदाराचे चारित्र्य प्रामाणिकपणे, सचोटीने, नियमितपणे आणि तत्परतेने आपण स्वतः दिलेला शब्द पाण्याची व्यक्तीची प्रवृत्ती होय. त्यामुळे इतरांच्या नजरेत त्याच्या विषयी आदर वठा निर्माण होते. कर्जदाराचे चारित्र्य म्हणजे कर्जदाराची कर्जाची प्रवृत्ती असा अर्थ काढता येतो.

२) कर्जदाराची पात्रता:

कर्जदाराची पात्रता म्हणजे कर्जाची रक्कम योग्य पद्धतीने वापरण्याची उत्पन आणि नफा वाढविण्याची आणि कर्जाची परतफेड करण्याची त्याची ऐपत होय. अर्थात आपला उद्योग व्यवसाय चांगल्यारितीने चालविण्याच्या क्षमतेवरच कर्जदाराची पात्रता अवलंबून असते. कर्जदाराचे शिक्षण, अनुभव, कौशल्य इत्यादी घटकावरून कर्जदाराची पात्रता ठरविण्यात येते.

३) कर्जदाराचे भांडवल:

कर्जदाराने स्वताचे भांडवल किती जमा केले आहे. याचा देखील विचार कर्ज देणाऱ्या बँकेला करावालागतो. कारण एखाद्याने भांडवल उद्योगात घातले असल्यास ते सुरक्षित ठेवण्याचा प्रयत्न ती व्यक्ती सतत करीत असते. परिणामी कर्जदाराच्या स्वतःच्या भांडवलबरोबरच बँकेने दिलेल्या कर्जाची रक्कम सुरक्षित राहण्याची शक्यता बळावते.

४) कर्जाचा हेतू:

कर्जदाराला कोणत्या हेतूने कर्ज आवश्यक आहे. याची तपासणी बँकेला करावी लागते. कारण उत्पादक एखाद्यानेकर्ज घेतल्यास ते परत फेडेल जाण्याची शक्यता अधिक असते. याउलट अनुत्पादक असते.

५) कर्जाचा कालावधी:

एखाद्याला कर्ज किती कालावधीसाठी दयावयाचे आहे याचा विचार लागतो. कर्जाचा कालावधी दोन दृष्टीने महत्त्वाचा असतो. एक म्हणजे कालावधी जितका जास्त त्या प्रमाणात कर्जाची सुरक्षितता होते. भविष्यकाळात कर्जदाराच्या आर्थिक परिस्थितीत चढ-उतार होण्याची त्यामुळे कर्ज फेडण्यात अडचणी येतात. म्हणून बँकिंग व्यवसायाच्या पारंपारिक तत्वानुसार बँका अल्पमुदतीची कर्ज देतांना आढळतात.

(६) कर्जाची रक्कम

एखाद्याला किती रकमेचे कर्ज द्यावे याचा विचार करणे बँकेला आवश्यक असते. कारण कर्जदाराच्या आर्थिक कुवतीपेक्षा जास्त कर्ज दिल्यास त्याची परतफेड करणी अवघड असते.

७) कर्जाच्या परतफेडीची साधने:

एखाद्याला कर्ज देतांना त्याची कर्ज परत फेडण्याची योजना कशी आहे. याचा विचार बँकेला करावा लागतो. यात अनेक गोष्टीचा समावेश होतो.

उदा. कर्जाचा हफ्ता ठरविणे इत्यादी. कर्ज फेडण्याचे कर्जदाराचे साधन कोणते आहे. व कर्जाची परतफेड कोणत्या पद्धतीने करण्यात येणार आहे. याचा तपशील तयार करण्याची बँकेला आवश्यक असते.

८) उपलब्ध प्रतिभूती

एखाद्याला कर्ज देताना उपलब्ध प्रतिभूती कोणत्या स्वरूपात आहे बँकेला करावा लागतो. कारण कर्जाचा प्रत्येक प्रस्ताव शक्य तितका अधिक सुरक्षित बँकेचा प्रयत्न असतो. साहजिकच कर्जदाराकडून योग्य प्रतीभूतीच बँक करिता असते.

(२.१) बँकेची कार्य

1) ठेवी स्वीकारणे..

लोकांकडून निरनिराळ्या स्वरूपात ठेवी गोळा करणे हे बकेचे महत्त्वाचे कार्य आहे. बैंक लोकांकडून ठेवी स्वीकारतात व त्याचा वापर कर्ज देण्यासाठी करतात.

बँका लोकांकडून बचत ठेवी, मुदत ठेवी व मागणी ठेवी या स्वरुपात भांडवल गोळा करतात. सावकार बंकाप्रमाणेच रक्कम कर्जाऊ देण्याचे व्यवहार करतात. परंतु त्यासाठी लागणारा पैसा ही वैयक्तिक मालमत्ता असते.

२) कर्ज देणे, आगाऊ रक्कम देणे, गुंतवणूक करणे

निरनिराळ्या स्वरुपाची कर्ज देणे, आगाऊ रक्कमा पुरविणे व गुंतवणूक करणे ही कार्य बँका करतात. कर्जाऊ रक्कम देण्यासाठी अथवा गुंतवणुकीसाठी बँका ठेवी गोळा करतात. अनेक व्यावसायिक संस्था, उद्योग संस्था, लोकांकडून ठावी स्वीकारतात व त्यावर व्याजही देतात. बँका

व्यावसायिकांना, व्यापाऱ्यांना वेगवेगळ्या स्वरुपात कर्ज देत असतात. ही कर्ज कोणत्याही तारणाच्या आधारे दिली जातात. कर्ज अल्प, मध्यम व दीर्घ मुदतीसाठी दिली जातात.

३ चेकचा वापर करणे

चेकच्या वापरामुळे देण्याघेण्याचे व्यवहार सुलभ होतात. भारतात अनेक वित्तीय संस्था ठेवी स्वीकारतात व कर्ज देतात. परंतु चेकच्या वापराची सवलत देत नाही. चेकचा वापर करण्याची मुभा देणे हे बँक या संस्थेचे वैशिष्ट्य असते.

४) मध्यस्त म्हणून कार्य करणे

लोकांकडून तेवी स्वीकारतात. लोकांना निरनिराळ्या प्रकारची कर्ज पुरवितात समाजात बचत करणाऱ्या व्यक्ती अनेक असतात. तसेच वस्तूचे उत्पादकाना पोहचविण्याचे कार्य बँका यांना एकत्र आणण्याची गरज असते. या दोन घटकांना एकत्र आणण्याचे मध्यस्थाचे कार्य बँका करतात.

(५) प्रतिनिधित्व करणे:

आपली दैनंदिन कार्य करीत असताना ग्राहकांच्या सोयीसाठी त्यांना विशेष सुविधा उपलब्ध करून देण्याचे कार्य बँका करतात. बँका ठेविदारांच्या वतीने देविदारांसाठी: त्याच्या सूचनेवरून विम्याचे हफ्ते भारतात, पगार जमा करणे. निवृत्ती वेतन वसूल करणे, आयकर भरणे, विश्वस्त म्हणून काम करणे

यासारखी कामे ग्राहकांच्यावतीने ग्राहकाचे प्रतिनिधी म्हणून बँका करत असतात.

६) सर्वसाधारण लोकोपयोगी सेवा पुरविणे

प्रतिनिधी बनून खातेदारांना सेवा उपलब्ध करून देत असताना बँका सर्वसामान्य सेवाही करीत असतात. ग्राहकांना त्यांच्या वस्तूंच्या सुरक्षिततेसाठी हमी देणे, त्याची बिले वठवूनदेणे, गरजेप्रमाणे परकीय चलन उपलब्ध करून देणे. याही सेवा बँका करीत असतात.

वरील सर्व विवेचनावरून हे स्की याबरोबरच प्रतिनिधी म्हणूनही कार्य करीत असतात.

२.६. कर्जपुरवठ्याची आवश्यकता / गरज

१. कर्जपुरवठा योग्य रीतीने होत असेल तर देशातील विविध क्षेत्रांना मदत योग्यरीत्या पुरविली जाऊन त्या देशाची भांडवलाची गरज भागते.

२) त्यांच्या वैयक्तिक गरजा भागविण्यासाठी व देशाच्या दि प्रमाणावर कर्जपुरवठ्याची आवश्यकता असते.

3) कर्ज पुरवठ्यामुळे कर्ज घेणाऱ्या व्यक्तीची आर्थिक शक्ती व संपत्ती

४) कर्ज पुरवठ्यामुळे कर्ज घेणाऱ्या व्यक्तीला, बँकेला यांना भरपूर फायदे मिळतात

(५) कर्ज पुरवठ्यामध्ये मुदल, तारण, व्याज हे घटक अत्यंत महत्त्वाचे असतात.

२.७) कर्जाचा व्यावहारिक उपयोग

ठेवी व कर्जे या दोन्ही घटकांना बँक व्यवसायात महत्त्वाचे स्थान आहे. कर्जमुळे बँकेला जास्तीत जास्त व्याजदर प्राप्त होतो. उत्पन्न मिळवण्याचा बँकेचा एक महत्त्वाचा मार्ग म्हणजे समाजातील विविध घटकांना कर्जपुरवठा करणे होय.

बँका आपल्या कर्जदारांना कर्ज देतात. त्यावर मिळालेल्या व्याजामधून ते व्यवस्थापनाचा खर्च भागवितात. तसेच बँका विविध सभासदांना व कर्जदारांना घरगुती वापराच्या वस्तू खरेदी करण्यासाठी कर्जपुरवठा करतात. बँका व्यावसायिकांना कर्जपुरवठा करतात.

प्रकरण तिसरे

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेची माहिती

३.१ बैंक व व्याख्या

३.२ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेचा इतिहास

३.3 भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेची ध्येय, दृष्टी

३.४ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेची कार्यपद्धती

3.५ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेतील प्रशासन रचना

3.6 भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेतील कर्मचारी माहिती

प्रकरण तिसरे

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेची माहिती

3.1 बैंक अर्थ

बैंक हा शब्द बैंको या इटालियन शब्दावरुन आला असावा असे कित्येक तजाये मत आहे. इटालियन भाषेत बैंको या शब्दावरून बाक असा आहे. पूर्वी ज्यू लोक पैसा देण्याचा व्यवहार बँकावर बसून करत असे. ज्या ज्यू सावकाराचा कर्जाऊ पैसे देण्याचा व्यवहार बँकावर बसून करत असे. ज्या ज्यू सावकाराचा कर्जाऊ पैसा देण्याचा धंदा तोट्यात जी व दिवाळे निघे तो ज्या बाकावर बसून व्यवहार करीत असे तो बक मोडण्याची प्रथा होती. बँक शब्दाच्या वर स्पष्ट केलेल्या व्युत्पत्तीबाबतचे मॅकोलेडे हया तज्ञानेच स्पष्ट विरोध केला आहे. मॅकोलेडे याने बँक शब्दाच्या व्युत्पत्ती हया ज्ञाने स्पष्ट विरोध केला आहे. मॅकोलेडे याने बँक शब्दाच्या व्युत्पत्तीबाबतचे विश्लेषण आपल्या Elements of Banking या ग्रंथात केले आहे. त्याच्या मते मध्ययुगात इटली या देशात बँक ऑफ व्हेनियसची स्थापना झाल्यानंतर १९७१ मध्ये व्हेनिस राज्यातील अधिकाऱ्यानियुद्धाचा खर्च भागविण्याकरिता नागरिकांकडून कर्ज घेतले त्याच्या परतफेडीची व्यवस्था कलेली होती. अशा कर्जाला इटलीच्या भाषेत मॉट (संयुक्त निधी) म्हणतात.

बॅंकेची व्याख्या

१) वाल्टर लीफ यांच्या मतानुसार

मागणी करताच विनिमय पत्राद्वारे काढता येणाऱ्या जनतेच्या ठेवी स्वीकारणारी व्यक्ती अथवा संस्था म्हणचे बॅंक होय.

(२)मध्य मतानुसार

लोक आपसात आणि जी संस्थीची क्षमताशा गरजू उधार त्या संस्थेला बैंक असे म्हणतात

३.२ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेचा इतिहास

बॅंकेची स्थापना इंडस्ट्रीयल क्रेडीट अड इन्व्हेस्टमेंट १९५५ साली केली. सुरवातीला इंडस्ट्रीयल इन्वेस्टमेंट कोर्पोरेशन ऑफ इंडिया असे होते. कालांतराने भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बैंक असे ठेवले गेले

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंक १९५५ मध्ये वर्ल्ड बैंक बरोबर काम करणारी यी १२१८ मध्ये भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेने बैंक ऑफ घरा लिमिटड घेतली. सन १९९० मध्ये भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बैंक जार्ज दे उदयास आली. ही बॅंक उदयोग क्षेत्र, घर कर्ज, वाहन कर्ज, कर्ज वाहनकर्ज मधील कर्ज देण्यातील एक मुख्य बॅंक आहे.

बैंकिंग अधिनियम १९४९ नुसार बँक व्यवसाय करण्याबरोबर सेवा रविण्याचे काम करणे. भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक ही एक विकसित बँक आहे. या बँकेचा उद्देश नफा मिळविणे हा नसून आपल्या कर्मचार्यांना व कर्जदारांना योग्य त्या सोयी सुविधा पुरवून त्यांचा विकास करणे व राहणीमान उंचावणे हा उद्देश आहे. भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक आपल्या देशातील आर्थिक पाठबळ वाढविण्यासाठी प्रयत्न करते.

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक ही एक खाजगी बँक आहे. संपूर्ण देशभर पसरलेले आहे. भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकनिरनि असल्यामुळे त्याचा लाभ सर्वसामान्यमनुष्य [पेऊ लागला आहे.

3.3 भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेची ध्येय / उद्दिष्टे

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक आपला विकास करण्याचा जास्तीतजास्त प्रयत्न असतात. अशा विकास होण्यासाठी बँक काही ध्येय उद्दीष्टे साधण्याचा करत असते भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी **पतसंस्था बँकेची ध्येय पुढीलप्रमाणे आहे**

१ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक आपल्या महाकांना उच्च गुणवत्तेच्या उद्दिष्टे गाठण्याचा प्रयत्न करते.

(२) बँकेतील सदस्यांना विकासाच्या संधी उपलब्ध करून देणे..

(३) भागधारकांना उत्कृष्ट वित्तीय लाभ मिळवून देणे..

४) समाजाचा आर्थिक विकास करण
५) लोकांना कमीत कमी व्याज आकारून कर्ज पुरवठा करणे.

३.४ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेची कार्यपद्धती

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था नाशिक शाखा बॅंक आपल्या दैनंदिन व्यवहारात अनेक प्रकारचे कार्य करते यासर्व कार्याल ठेवी स्वीकारते व कर्जे देणे ही बँकाची महत्वाची कार्य आहे. ठेवीमध्ये बॅंक वेगवेगळ्या प्रकारच्या ठेवी स्वीकारते उदा. बचत तेवी, मुदत ठेवी, मागणी ठेवी इत्यादी तसेच दुसरे महत्त्वाचे कार्य म्हणजे दिलेल्या ठेवीचा उपयोग बॅंक कर्ज देण्यासाठी देते. उदा. घरासाठी, जागेसाठी, शिक्षणासाठी, वैयक्तिक कामासाठी, वस्तू खरेदी करण्यासाठी, बँक सभासदांना आर्थिक सवलत ही सुविधा असण्याची परवानगी दिले याची मर्यादाही ठरवून दिली जाते.
उत्पन्न म्हणजेच एक ठराविक मुदतीसाठी नदी या पद्धतीने कर्ज देताना कर्जदारांच्या नावे बॅंकेत खाते उपत्य मंजूर रक्कम जमा केली जाते. कर्जाऊ रक्कमएवढ्या पैशाची नौट दाखविली जाते. या कर्जाची मर्यादा निच्चीत केलेली असते.

काहुइया वटविण्याचे कार्य करतात. तसेच रेखांकित चेक वटविणे, डी. रोख पैसे देणे, खात्यावर पैसे वर्ग करणे इ. कार्य केली

3.5 भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बॅंकेतील प्रशासन रचना

प्रशासन- अर्थ

प्रशासन म्हणजे संस्थेतील असे कार्य की, ज्याचा संबंध कार्यपद्धती निच्चीत कार्यक्रम अखानिशी येतो. प्रशासन ही एक व्यवस्थापन व संघटना हे तिथे घटक भाग आहे. जेथे काम करणाऱ्या व्यक्तीची संख्या मर्यादित असते अशा ठिकाणी प्र अस्तित्व असते. प्रशासन बुद्धी अ अनुभवाचे महत्त्व अधिक असते.

प्रशासन रचना:

बँकेच्या विकासात भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेचे कार्यकारी मंडळ किंवा प्रशासन महत्त्वाची भूमिका पार पाडत असते. बँकेचे कार्यकारी मंडळ बँकेचा कार्यभार / कारभार योग्य रीतीने चालविण्याचे प्रयत्न करतात.

आज भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था श्री खंडेराव भाऊराव चव्हाण यांची चेअरमनपदी नेमणूक करण्यात आलेली आहे.

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेतील कार्यकारी मंडळ

श्री खंडेराव भाऊराव चव्हाण	व्हा चेअरमन
श्री रामदास खंडेराव सानप	मानद कार्य. संचालक
श्री विठ्ठलराव भिकाजी गचाले	जनसंपर्क संचालक
श्री उद्धव पांडुरंग कुटे	संचालक
डॉ सौ शैलजा संतोष आव्हाड	संचालिका

श्री रंगनाथ सितारान पडोळ	व्यवस्थापक

3.6 भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेतील कर्मचारी माहिती

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक निफाड शाखा

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था निफाड शाखा दैनदिन व्यवहार मोठ् चालतो व हे बँकेचे दैनंदिन कामकाज आवश्यकता असते. ग्राहकाशी सरळ व प्रत्यक्ष संपर्क असा वाया बँकेचे यश अवलंबून असते. अशा घटक म्हणजे कर्मचारी दिन सांभाळण्यासाठी बँकेमध्ये, शाखाधिकारी, उपशाखाधिकारी, लेखापाल अधिकारी पर विभागासाठी ४ अधिकारी, चार क्लार्क, दोन रोखपाल, एक पैसे देण्यासाठी पैसे घेण्यासाठी व दोन शिपाई.

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक निफाड शाखा

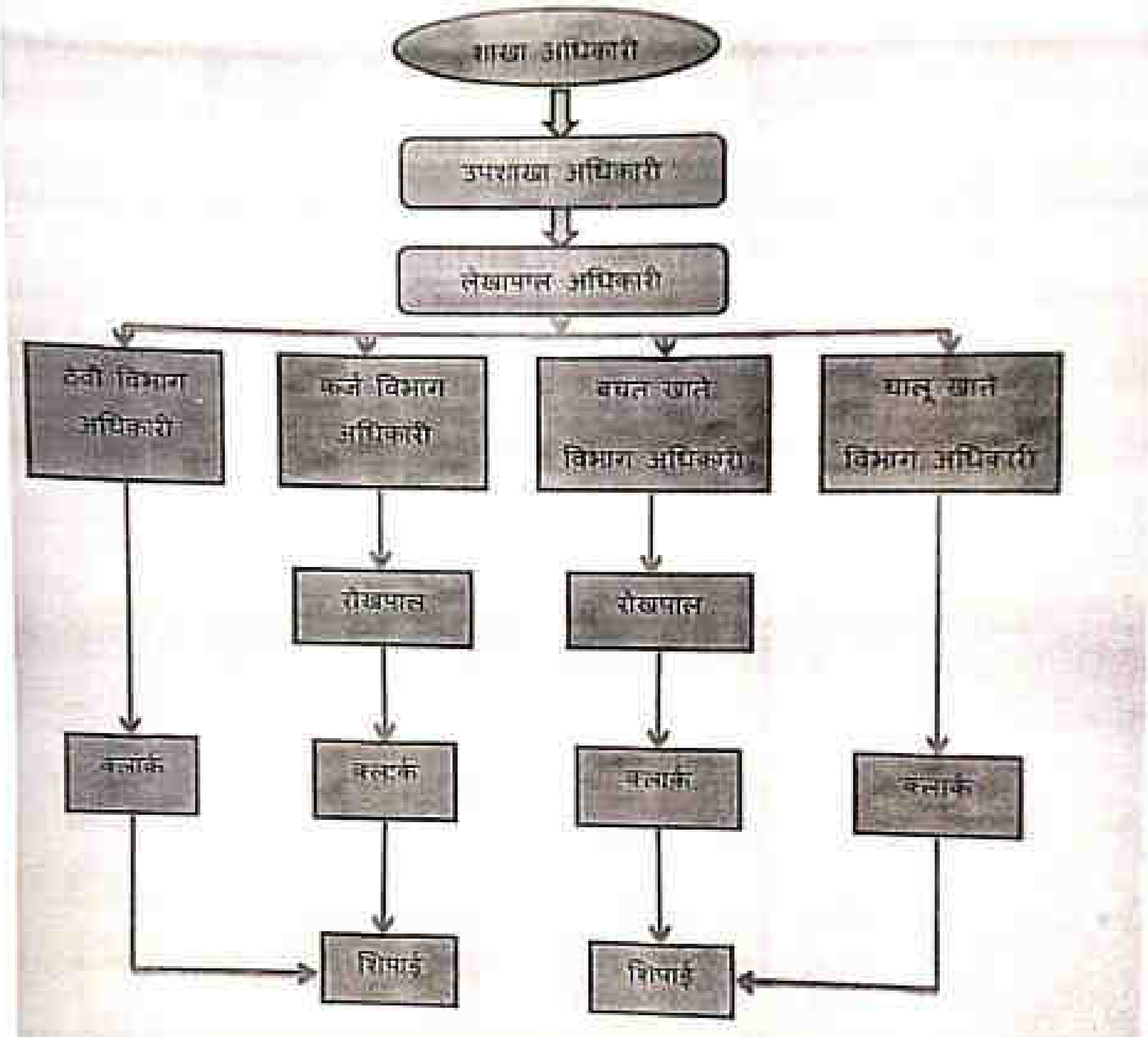

प्रकरण चौथे

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक निफाड शाखेच्या कर्जयोजनांचा परिचय

४.१ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था निवास कर्जयोजना

४.२ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था गहाण कर्जयोजना

४.३ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था वैयक्तिक कर्जयोजना

४४ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था वाहन कर्जयोजना

४.५ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था मालवाहतूक वाहन कर्जयोजना

प्रकरण चौथे

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था नाशिक शाखा बँकेच्या कर्जयोजनांचा परिचय

•कर्जयोजनांचे प्रकार:

४.१ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक निवास कर्जयोजना:

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेची भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था निवास वित्त योजना ही एक कर्जयोजना आहे. या योजनेअंतर्गत घर खरेदी करणे, घर बांधणे, घराची दुरुस्ती करणे कारणासाठी बँक कर्ज देते हे कर्ज देतांना खालील अटींचे पालन करावे लागते.

पात्रता:

हे कर्ज घेण्यासाठी कोणत्याही संस्थेच्या कायमस्वरूपी पगारदार कर्मचारी, व्यावसायिक पेशा करणारी व्यक्ती (डॉक्टर, वकील, इंजिनिअर) इ. किंवा भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेचा कर्मचारी अशा व्यक्ती कर्ज घेण्यास पत्र आहे.

कर्जमर्यादा:

घर खरेदी करण्यासाठी कमीत कमी ८ लाख रुपये ते जास्तीतजास्त कर्जदाराच्या उत्पन्नानुसार भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक कर्ज देते.

व्याजदर

		fixed		
कर्ज रक्कम	२० वर्ष	२ वर्ष	३ वर्ष	४ वर्ष
१-७५ लाखापर्यंत	१०.२५%	१०.२५%	१०.२५%	१०.७५%
७६-१ करोडपर्यंत	१०.२५%	१०.२५%	१०.२५%	१०.७५%
१ करोड ते करोडच्यापुढे	११%	१०.२५%	१०.२५%	१०.७५%

आकृती

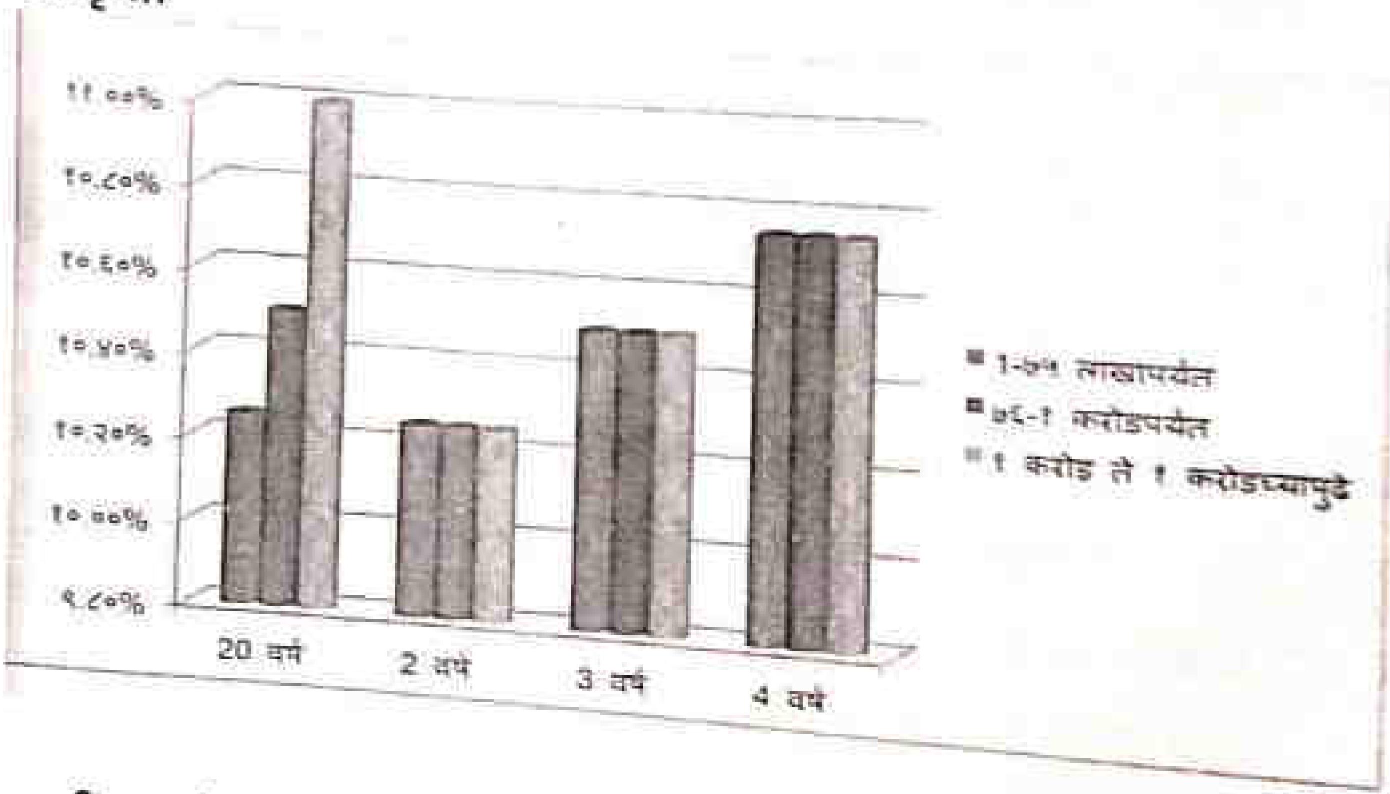

कर्ज परतफेड:

नवीन घर खरेदी करण्यासाठी किंवा विस्तार करण्यासाठी २० वर्षाचा कालावधी कर्जाफादिसाठी दिला जातो. घराच्या दुरुस्तीसाठी १० वर्षाचा कालावधी कर्ज फेडीसाठी दिला जातो.

प्रक्रिया शुल्क:

घेतलेल्या कर्जाच्या ७.५०% + service tax

मार्जिन

Base rate १०.००% (RBI), Margin-०.२५%

४.२ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक गहान कर्जयोजना

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेची ही एक महत्त्वाची योजना आहे. असे कर्ज व्यक्तीजवळ स्वतःच्या मालकीची जमीन किंवा इतर संपत्ती असणे आवश्यक आहे. असे कर्ज साधारणपणे लग्नासाठी उच्च शिक्षणासाठी, विदेशयात्रा करण्यासाठी पैलने जाते.

पात्रता:

१) कर्ज घेणारी व्यक्ती २१ ते जास्तीत जास्त ६० वर्षाची असणे आवश्यक आहे.
२) कर्ज घेणारी व्यक्ती पगारदार नोकर, किंवा व्यावसायिक असली पाहिजे
३) कर्ज घेण्यासाठी व्यक्ती नोकरदार असल्यास १८००० रुपये पर महिला प्रमाणे

वर्ष	व्याजदर	
	ऑफीस व दुकान (commercial)	घर (Residential)
10 वर्ष	१४%	१३.५०%

४) जर व्यावसायिक असेल तर १८००० रुपये

व्याजदर

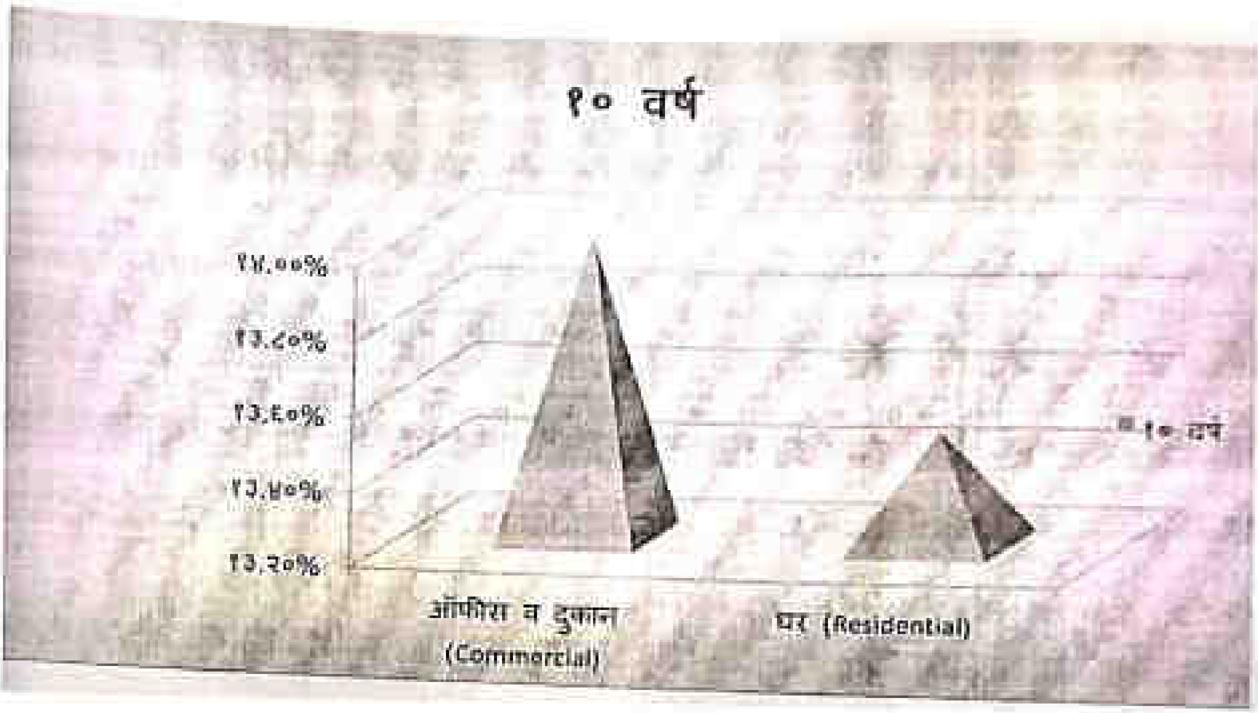

कर्जपरतफेड:

कर्जाची परतफेड १२० समान मासिक हफ्त्यात केली जाते.

पक्रीयाशुल्क

घेतलेल्या कर्जाच्या रक्कमेच्या १%+service tax

मार्जिन :-

Base Rate % (RB), Margin %

४.२ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक सुविधा वैयक्तिक कर्जयोजना

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक ही ग्राहकांक गरजा भागविण्यासाठी कर्ज योजनेअंतर्गत कर्ज देते.

आपल्या निरनिराळ्या गरजा भागविण्यासाठी उदा. वाहन पर्सनल कॉम्पूटर, घरगुती वस्तु व उपकरणे किंवा शैक्षणिक सहाय्यक उपकरणे, पुस्तके,जक धार्मिक कार्यासाठी कर्जाची आवश्यकता असते. या गरजा भागविण्यासाठी भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक आपल्या ग्राहकांना कर्ज देत असते.

पात्रता:

ज्या व्यक्ती २२ ते ५५ वर्षाच्या आहे व ज्यांनी कॉलेज किंवा शैक्षणिक संस्था अन्य संघटना सरकारी, अर्धसरकारी, खाजगी संस्थेचे व ज्यांनी कमीत कमी २ वर्ष त्या संस्थेत किंवा संघटनेत नोकरीस आहे किंवा अशा व्यक्ती ज्यांचा निवृत्ती होण्यासाठी ३६ महिन्याचा कालावधी बाकी आहे. तसेच कर्जदार नोकरदार असल्यास १७१०० तर व्यावसायिक असेल तर ३ वर्ष Income Tax Return दिला जातो.

व्याजदर

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था सुविधा वैयक्तिक कर्ज योजनेवर १७% दराने आकारतात.

कर्जपरतफेड:

कर्जाची परतफेड कमीत-कमी वर्ष (१२ महिने), जास्तीत जास्त ५ वर्ष (६०महिने) असते.

प्रक्रिया शुल्क

घेतलेल्या कर्जाची रक्कमेचा १ टक्के प्रक्रिया शुल्क आकारले जाते.

४.४ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था नाशिक शाखा बँकेची कार कर्जयोजना:

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक ही आपल्या ग्राहकांनानिरनिराळ्या कारणासाठी कर्ज देत असते. या निरनिराळ्याकर्जयोजनेअंतर्गत भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक आपल्या ग्राहकाना कार खरेदी करण्यासाठी तसेच जुने वाहन खरेदी करण्यासाठी कर्ज पुरवठा करते. ज्या व्यक्तीला बँक कर कर्जयोजनाचा लाभ घ्यायचा आहे ती व्यक्ती बँकेचा खातेदार असणे आवश्यक आहे.

पात्रता:

कार कर्ज घेणारी व्यक्ती जर पगारदार नोकर असेल तर त्या व्यक्तीचे उत्पन्न प्रत्येक वर्षी १८००० रुपये पेक्षा जास्त असणे आवश्यक आहे. कार घेण्यासाठी वरील उत्पन्नघेतले जाते. व्यावसायिक तर त्या व्यक्तीचे वार्षिक उत्पन्न ३,००,००० असणे आवश्यक आहे.

कर्जमर्यादा -

कमीतकमी २ वर्ष तर जास्तीत-जास्त ७वर्ष कर्ज दिले जाते.

व्याजदर :-

अशा प्रकारच्या कर्जावर खालीलप्रमाणे व्याज आकारले जाते.

No	Price in Band	Interest
1	A+	10.50%
2	A	10.75%
3	B+	11.25%
4	B	11.50%
5	C	12.50%

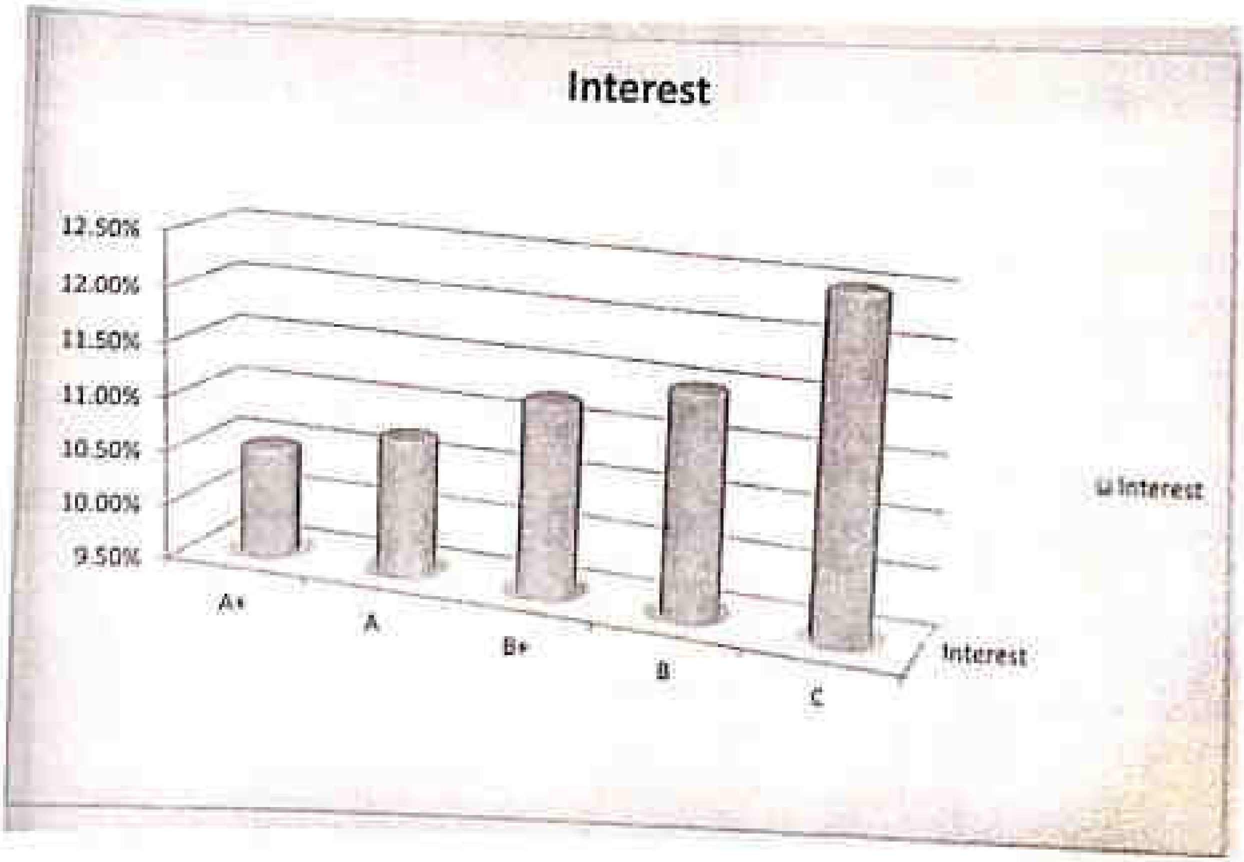

कर्जपरतफेड:

या कर्जाची परतफेड घेणाऱ्या व्यक्तीला ८४ समान मासिक हफ्त्यात करावी.

मार्जीन:

A+=०.५%, A=०.७५%, B+ =१.२५%, B=१.५०%, C =२.५०%

४.१ भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक मालवाहतूक वाहन कर्जयोजना

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेच्या विविध कर्ज योजनापैकी ही एक कर्जयोजना आहे. मालवाहतूक वाहन योजनेअंतर्गत कंटेनस, टेलर, पी.कप, ट्रक या वस्तू खरेदी करण्यासाठी हे कर्ज दिले जाते. असे कर्ज देतांना बँक आपल्या ग्राहकांची कर्ज फेडण्याची पात इ. गोष्टीची पडताळणी करून कर्ज दिले जाते.

पात्रता:

जर तो व्यावसायिक असेल तर त्या व्यक्तीचे वार्षिक उत्पन्न ३००००० असणे आवश्यक आहे.

कर्जमर्यादा:

जास्तीत जास्त ४ वर्ष (४८ महिने)

व्याजदर

	व्याजदर
Small Commercial Vehicle	16%
Light Commercial Vehicle	13%
Heavy Commercial Vehicle	12%

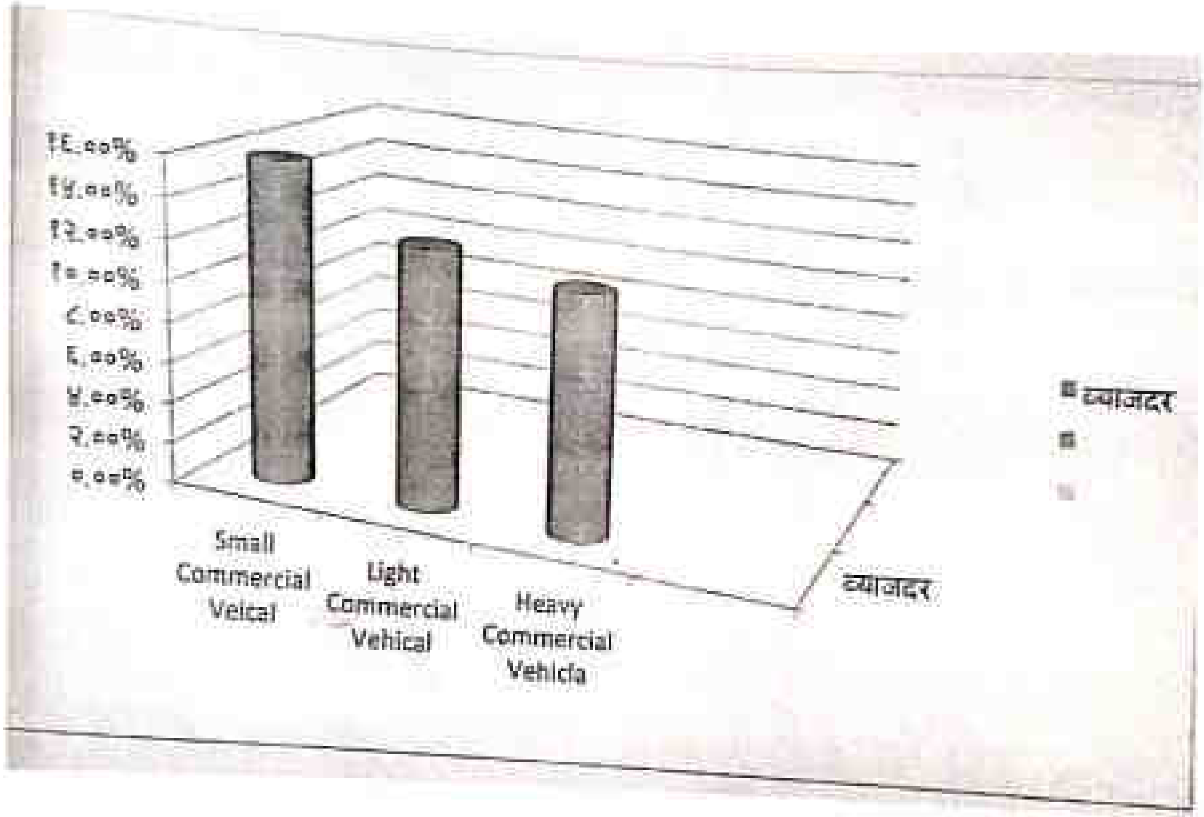

प्रक्रिया शुल्क

घेतलेल्या कर्जाच्या रक्कमेच्या ०.५० + service tax % प्रक्रिया शुल्क आकारले जाते.

मार्जिन:

Base Rate-10.00% (RBI), Margin- 6%

प्रकरण पाचवे

कर्ज योजनांचे कागदपत्र

५.१ कर्ज योजनांचे कागदपत्र

५.२ कर्ज मागणी अर्ज

प्रकरण पाचवे

५.१ कर्ज योजनांचे कागदपत्र:

(अ) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक निफाड शाखा निवास कर्जयोजना:

१) पगारपत्रक व फॉर्म न. १६ (कर्मचारी)

२) मागील ३ वर्षाचे आयकर विवरण पत्र (व्यावसायिकांसाठी)

3) मागील ६ महिन्यांचे बँक स्टेटमेंट

४) Pancard / Identity Prof/ Residence

५) आधारकार्ड

ब) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक नाशिक शाखा गहान कर्जयोजना:

१) पगारपत्रक व फॉर्म न. १६ (कर्मचारी)

2) मागील ३ वर्षाचा आयकर विवरण पत्रक (व्यावसायिकांसाठ)

(३) बँकेचा ना हरकत दाखला

4) Tax भरण्याची पावती (Advance Tax, Property Tax)

5) अर्बन लॅन्ड सिटी ॲक्ट (NOC)

६) मागील ६ महिन्याचे Bank Statement

(a) Pancard

८) आधारकार्ड

क) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक नाशिक शाखा वैयक्तिक कर्जयोजना

पगारदार व्यक्ती व व्यावसायीकासाठी

१) रेशनकार्ड झेरोक्स

२) सेशनकार्ड

(३) वस्तूंचे किमतीचे कोटेशन

४) फॉर्म न. १६

५) पगारपत्रक

६) आयकर विवरण पत्रक

७) आधारकार्डे

ड) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक नाशिक शाखा कार कर्जयोजना:

१) रेशनकार्ड व सेशनकार्ड झेरोक्स

2) ड्रायव्हिंग लायसन्स

(३) फॉर्म न. १६

4) मागील ३ वर्षाचे आयकर विवरण पत्रक

(५) पगारपत्रक

6) पासपोर्ट साईझचे फोटो

(इ) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था नाशिक शाखेचे व्यापारविषयक कर्जयोजना:

१) पगारपत्रक

(२) फॉर्म न. १६

(३) मागील ३ वर्षाचे आयकर विवरण पत्रक

(४) रेशनकार्ड व सेशनकार्ड झेरोक्स

५) ड्रायव्हिंग लायसन्स

(६) ३ पासपोर्ट साईझचे फोटो

(७) आधारकार्ड

प्रकरण सहावे

निष्कर्ष व शिफारशी

६.१ निष्कर्ष

६.२ शिफारशी

६.३ संदर्भसूची

६.४ प्रश्नावली

प्रकरण सहावे

निष्कर्ष व शिफारशी

६.१ निष्कर्ष:

१) निफाडमधील भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेला भेट दिली असता असे दिसून की समाजातील बरेच लोक हे आपल्या वैयक्तिक गरजा भागविण्यासाठी कर्ज

२) बँक लोकांना कर्जपुरवठा करण्याचे महत्त्वाचे कार्य करत असल्याने लोकांच्या जीवनात बँकेला अत्यंत महत्त्वाचे स्थान प्राप्त झाले आहे.

३) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेच्या औपचारीक बाबी पूर्ण केल्यानंतर ग्राहकाला कर्जपुरवठा केला जातो.

४) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक ही खाजगी बँक असल्यामुळे त्या बँकेच्या कर्जपद्धतीवर सरकारचे RBI चे नियंत्रण जास्त प्रमाणात असते. त्यामुळे बँकेला ठरवून दिलेल्या नियम व अटींचे पालन करावे लागते. त्यामुळे बँकेला निर्णयासाठी दुसऱ्यावर अवलंबून राहावे लागते.

५) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेच्या उपशाखा अनेक शहरामध्ये विखुरलेल्या आहे. त्यामुळे बँकेला आपल्या उपशाखांची संबंध ठेवल्यास किंवा व्यवहार करण्यात अडचणी येऊ शकतात.

६) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेचा व्यवहार हे जास्त प्रमाणात आहे शिवाय काही पडले त्यामुळे बँकेच्या दैनंदिन व्यवहारास जास्त वेळ लागून तर अडचणी येण्याची शक्यता जास्त आहे.

७) बँक आपल्या ग्राहकांना कर्ज देताना कोणती तरी वस्तु तारण ठेवून कर्जपुरवठा करते त्यामुळे कर्जदार बँकेला कर्जाची रक्कम वेळेवर परत करतात.

६.२ शिफारशी

१) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेने आपल्या कर्जमंजुरीची प्रक्रिया सोप्या पद्धतीने करावी जेणेकरून कर्जदाराने कर्ज लवकरात लवकर घेता येईल..

२) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेने आपल्या कर्जावरील व्याजदर जर योग्य ठेवले तर अधिकाधिक लोक कर्ज घेण्यास तयार होतात.

(3) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेतील व्यवहार जास्त असल्याने बँकेचे आपल्या कर्मचार्यांच्या संख्येत योग्य प्रमाणात वाढ करून बँकेची कार्यक्षमता

४) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेने आपल्या उपशाखा ग्रामीण भागातही स्थापना करव्यात, त्यामुळे बँकेचा दैनंदिन व्यवहार करणे सोयीस्कर होईल. वाढवावी.

५) बँकेने आपल्या ग्राहकांसाठी निरनिराळ्या कर्जयोजना राबवून त्यांना कर्जाचा पुरवठा करावा.

(६) शैक्षणिक कर्ज योजनासाठी बँकेने प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. हे कर्ज घेण्यासाठी बँकेने विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देणे आवश्यक आहे. बँकेने कर्जाच्या परतफेडीचा कालावधी कर्जदार व्यक्तीला वाढवून द्यावा त्यामुळे या योजनाचा विकास होईल.

7)बँकेने आपल्या कर्जावरील व्याजदर जर इतर बँकाच्या तुलनेत जर योग्‌ प्रमाणात ठेवले तर भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था+ बँक चांगला नफा मिळवू शकते

६.३ संदर्भसूची

(१) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेचे बुकलेट

२) www.icicibank.com (http://www.icicibank.com)

३) बँक व्यवसायाची मुलतत्वे

4)सकाळ वृत्तपत्र

प्रश्नावली

भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेला प्रथम मी भेट दिली असता मैनेज किरण पाटील यांना भेटले व त्याना माझा प्रकल्प अहवाल विषयाची ओळख करू दिली व प्रकल्प अहवाल विषयाच्या संदर्भात पुढील प्रश्न विचारले ते खालील आहे.

1) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेची स्थापना कधी झाली?
2) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेच्या किती शाखा आहेत?

३) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेचे कर्जविषयक धोरण

कोणते आहेत?

४) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेच्या दैनंदिन व्यवहारात कोणकोणती कार्य केली जातात?

(५) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक आपल्या ग्राहकांना कोणत्या प्रकारच्या कर्जयोजनाचे कर्ज देते.

६) त्या कर्जयोजनाविषयी सविस्तर माहिती?

७) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेच्या कर्ज मागणी अर्जाची नमुने व इतर कागदपत्राविषयी माहिती?

८) बँक अशा कर्जाच्या पुरवठ्यावर किती प्रक्रिया शुल्क आकारते?

९) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक ग्राहकांना कर्जपुरवठा कोणत्या पद्धतीने करते कोणत्या व्यक्तीस कोणत्या उद्देशाने किती व्याजदराने. कशाच्या तत्वावर कर्ज दिली जातात याची सविस्तर माहिती?

१०) योजनांचे विविध फायदे?

कोणती आहेत?

४) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेच्या दैनंदिन व्यवहारात कोणकोणती कार्य केली जातात?

(५) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक आपल्या ग्राहकांना कोणत्या प्रकारच्या कर्जयोजनाचे कर्ज देते.

६) त्या कर्जयोजनाविषयी सविस्तर माहिती?

७) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेच्या कर्ज मागणी अर्जाची नमुने व इतर कागदपत्राविषयी माहिती?

८) बँक अशा कर्जाच्या पुरवठ्यावर किती प्रक्रिया शुल्क आकारते?

९) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँक ग्राहकांना कर्जपुरवठा कोणत्या पद्धतीने करते कोणत्या व्यक्तीस कोणत्या उद्देशाने किती व्याजदराने. कशाच्या तत्वावर कर्ज दिली जातात याची सविस्तर माहिती?

१०) योजनांचे विविध फायदे?

कर्जदारांना विचारलेले प्रश्न

१) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेकडून कर्ज घेण्याचे कारण काय?

(२) भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेकडून योग्य तऱ्हेने कर्ज वितरण केला जाते काय?

(3) कर्जावर आकारलेले व्याजदर योग्य आहे का?

4)भाग्यश्री ग्रामिण बिगरशेती सहकारी पतसंस्था बँकेकडून कर्ज घेतांना कोणत्या अडचणी येतात.

(५) कर्ज परतफेडीची पद्धत कोणती आहे?

६) तुम्ही या बँकाकडून पूर्वी कर्ज घेतले आहे का?

(७) बँकेकडून कर्ज घेतांना बँकेला तारण म्हणून काय दिले ?

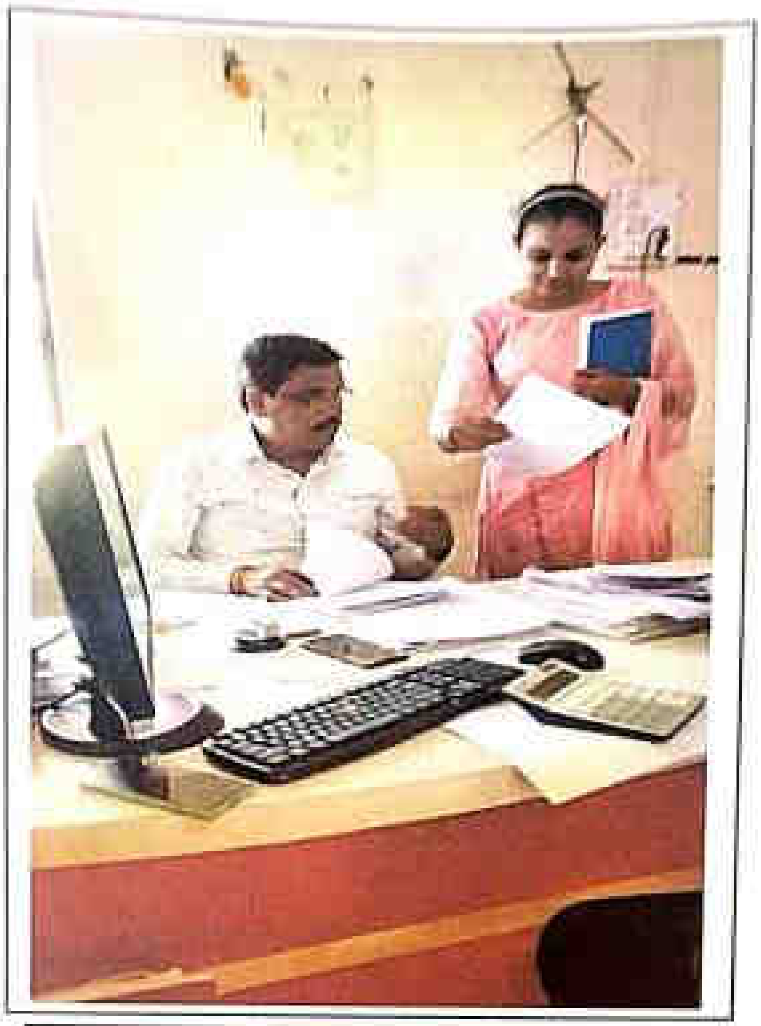

संस्थेविषयी चर्चा करताना

संस्थेचा वार्षिक अहवाल स्वीकारताना